

АНАЛИЗА БИЛАНСА

Додатак „Народном Благостању“

ГОДИНА II

БЕОГРАД, 25. ОКТОБАР 1930.

БРОЈ 43

Садржај:

Комерцијална банка д. д. — Загреб
Први осјејски млин на валјке д. д. — Осјејек
Експортно и импортно дioničарско друштво — Загреб
Подринаска землјорадничка банка — Лоѕница

КОМЕРЦИЈАЛНА БАНКА Д. Д. — ЗАГРЕБ

У години 1929. закључено повишење дioničке главнице Комерцијалне банке, проведено је у години 1930. и то у пуном опсегу. Данас су веома ретки наши новчани заводи који приступају повишењу главнице и то одмах у двоstrуки износ.

Било би криво тврдити да наши новчани заводи немају потребе за повећањем властитих средстава и да ради тога не приступају повишењу дioničке главнице. Потреба за повишењем била би ту. Код неких завода та је потреба готово неогодива. Код појединих завода властита средства не стоје у једној нормалној размери према повереним средствима а код других опет дало би се поделити много више кредита него што су то поједини заводи кадри да ураде.

Ако се последњих година није у већој мери приступило повишењу дioničке главнице неких наших новчаних завода за које је оно прека потреба, то је у главnome ради тога, што се с обзиrom на прилике новчаног тржишта није могло веровати да би те емисије и успеле. Акције неких наших прворазредних банака нотирају испод номинале а под тим приликama немогуће је мислити на нове емисије. Код других завода опет постоји опасност да стари акционари не би upисали толико акција колико би имали право и да би онда синдикати морали преузети много акција. А на концу готово је сигурно да би се свака нова емисија лоше одразила на курсу акција.

Од домаћих банака данас само релативан број могао би се одважити за једну нову емисију. За претежну већину у догледно доба нема ни говора о каквом повишењу дioničке главнице.

Код Комерцијалне банке ствар је сасвим друга. Претежни број njenih акција налази се у рукама Legio банке у Прагу. Ичим се Legio банка одлучи да проведе једну нову емисију, она је у ствари и проведена и njen је успех осигуран. Јер нове акције опет у главnome преузима сама Legio банка. Повишење дioničке главнице Комерцијалне банке од 5 на 10 милиона није ни најмање tangiralo наше тржиште капитала, будући да домаћи капитал није деловао код ове трансакције.

Legiobanka одлучила се на повишење дioničке главнице своје афилјације из два разлога. Прво да доведе у повољнију размеру властита и поверена средства завода, код кога је у толикој мери ангажирана а друго, да тој својој афилјацији омогући јаћи развитак. Поготову што се тице уложака, висина акционарског капитала појединог завода има јаку атракцију на улагаче.

Поред великих новчаних завода који раде са крупнијом привредом, отворено је широко поље рада и за мање заводе. Само загребачко удружење банака код којег преовладава uticaj великих завода, води о томе рачуна, па дозволјава да мањи заводи на уложке могу плаћати и 1.5% већи каматњак него велики заводи. Time је мањим заводима и nadalje осигуран знатан прлив уложака. Јер један знатан број улагача, на-

учен ранијих година на високу камату, не може се данас задоволјити са каматњакom великих завода и свој улозак поверава и мањем заводу.

Posle једне депресije која је била наравно последица дефлације, ми видимо, да и у нашим великим новчарским центрима мањи новчани заводи одржавају свој терен. Umesto да су у назadovanju како су то неки предвиђали, они управо у најновије доба веома лепо раде и показују извесне знакове експанзије. То нарочито вреди за западне крајеве, где је постојала опасност, да ће велики заводи monopolisati све bankarske послове.

Комерцијална банка, с особитим обзиrom на јако заледе у Legiobanci у станју је, да водећи рачуна о том најновијем развитуку нашег новчарства, знатно разграна своје послове и да се вremenom развије у завод јаћих димензија.

Биланса за 4 последње године овако изгледа:

Активa	1929.	1928.	1927.	1926.
Благajна	662	340	794	574
Банке	389	340	468	503
Valute	251	350	169	—
Devize	470	2.362	1.500	—
Menice	2.181	1.732	2.368	2.848
Efekti	607	1.660	940	1.382
Dužnici	24.209	21.398	14.628	12.503
Lombard	2.576	1.551	4.374	3.892
Inventar	269	298	262	350
Пасивa				
Главница	5.000	5.000	5.000	5.000
Rezerve	950	900	840	840
Улози на књижице	5.816	7.116	5.605	2.723
Poverioci	19.653	16.547	12.704	13.097
Reeskont	96	756	809	218
Dobitak	54	31	68	24
Укупна биланса	31.783	30.452	25.647	22.048

Биланса је порасла иако не у истој размери као од године 1927. на 1928. Улози су чак за преко милион динара слабији. Међутим poverioci порасли су за три милиона, тако да су поверена средства била јаћа него раније. Дали неко има уложну књижицу, или пак улозак на текућем рачуну, прилично је свеједно.

Reeskont је знатно мањи, што показује, да је завод имао на raspolaganju довољно средстава из других извора.

Код активе знатно су порасли дућници. Комерцијална банка за разлику од осталих мањих завода не poklanja веће пажње меничном кредиту него читав свој интерес концентrira контokorentном послу.

Dobitak износи тек нешто преко 50 hiljada. По томе ни за годину 1929. није исплаћена dividenda. А будући су све акције у рукама Legiobanke то је прилично свеједно дали се плаћа dividenda или не. Главно је, да се завод лепо развија.

Ravnateljstvo се састоји из г. г.: Претседник: František Šip, главни ravnatelj Банке чехослов. legije у Прагу; Jaroslav

Novotny, ravnatelj, Zagreb; Dr. Karlo Goga, odvjetnik u Zagrebu; Dr. Karel Kuhelj, advokat u Ljubljani; Dr. Milorad Kozjak, advokat u Zagrebu; Franjo Chvátal, ravnatelj Kolin. tvornice kavinih primesa u Ljubljani; Karel Borsky, ravnatelj Centrokomise, Zagreb; Alois Sudek, bank. direktor, Zagreb; Broz Petar, prokurista tt. Udruženi rudnici i talionice, Zagreb; Stanoje Mihaldžić, veliki kapetan u Subotici; a Nadzorni odbor iz g. g.: Tošo Janjanin, Dr. Josip Klinčić, Emil Repka, Stjepan Pintarić.

PRVI OSJEČKI MLIN NA VALJKE D. D. — OSIJEK.

Ma da nema ni govora o sređenju prilika u našoj mlinskoj industriji i ma da se može ustvrditi da se njen položaj pogoršava, Prvom osječkom mlinu na valjke uspelo je da i prošle godine postigne povoljne rezultate. U tome se bitno i razlikuje Prvi osječki mlin od gotovo sve ostale naše mlinске industrije.

Čisti dobitak Prvog osječkog mlina iznosio je prošle godine 285 hiljada dinara prema 282 hiljade u 1928. godini. A ako uzmemo u obzir da godine 1926. nije polučen dobitak veći od 6 a godine 1927. veći od 25 hiljada, onda je to i te kako dobar rezultat.

S obzirom da glavnica iznosi samo 4.5 miliona dinara Prvom osječkom mlinu moguće je da i za prošlu godinu plati dividendu od 5%. A retka su naša mlinska poduzeća koja dve godine uzastopce plaćaju dividendu. Naravno kad se uzme u obzir da su vlastita sredstva iskazana sa 13 miliona dinara, rezultat ne može zadovoljiti jer dobitak od 280 hiljada dinara predstavlja tek ukamaćenje od 2%. Ako bi se uzeo u obzir pravi ekvivalent kapitala koji je plasiran u poduzeću, onda rentabilitet jedva da iznaša 1%. Međutim kako rekosmo kod pretežnog broja ostalih mlinova rentabilitet je ravan nuli jer se poslovne godine redovno svršavaju sa gubitkom.

U izveštaju upućenom akcionarima uprava se žali na teške prilike koje onemogućuju mlinskoj industriji da se povoljnije razvija. Osim krize koja deluje već deset godina i koja je izazvana time da je kapacitet naše mlinске industrije mnogo veći nego potrošnja u zemlji, dok se izvozu brašna stavljaju sve moguće poteškoće, nadošli su i novi momenti. Jaki pad cena pšenice u drugom semestru prošle godine kao posledica razvitka prilika na interenacionalnom tržištu žitarica, naneo je znatnih gubitaka svim onima, koj su bili zaključili veće partije brašna. Odvijanje tih zaključaka ne samo da se je otezalo, nego je bilo i znatnih storniranja.

I Prvi osječki mlin žali se na oštru konkurenciju koja je prošle godine vladala na našem tržištu mlinских proizvoda izazvana dobrim delom i time, što je mogućnost izvoza brašna sve manja. Pozicija je mlinске industrije takova da je sklapanje jednog kartelnog utanačenja gotovo nemoguće. Sa velikim mlinovima još bi možda nekako išlo. Ali ko će skupiti pod okrilje strogih kartelnih propisa bezbroj manjih mlinova? Ili ako i potpišu kartelno utanačenje, ko će kontrolirati da li ih i vrše?

Moramo, pri prosuđivanju mogućnosti sklapanja kartelnog utanačenja u našoj mlinskoj industriji, voditi računa o tome, da većim mlinovima potkopava teren konkurencija manjih mlinova. Manji mlinovi prvo nemaju tako velike režije, nemaju mnogo direktora ni generalnih direktora pa im je lakše podneti ako je mlin neko doba i zatvoren nego što je to slučaj sa velikim mlinovima koji imaju znatnih režijskih troškova.

Upravo s obzirom na manje mlinove i na njihove manje režijske troškove izgledi naše velike mlinске industrije nisu bog zna kakovi. Dok je prevladavao izvoz, veliki mlinovi imali su preimućstvo. Danas, kad prevladava domaća potrošnja, konkurencija ništi svaku dobit.

Prvom osječkom mlinu na valjke uspelo je da prošle godine i u prkos teške situacije izveze stanovitu količinu brašna. Ovaj izvoz ma da nije doneo neke naročite koristi, omogućio je mlinu da je u 1929. godini mogao raditi sa istim kapacitetom kao i prošle godine, dok je kod drugih mlinova situacija bila

sasvim druga. Ovo jače iskorišćenje kapaciteta delovalo je tako, da je 1929. godina donela za naše prilike vanredno povoljan rezultat.

Pri kupnji pšenice postupalo se veoma oprezno.

Bilanca za 4 poslednje godine pruža sledeću sliku:

Aktiva	1929	1928	1927	1926
Mlin	9.307	9.927	3.033	3.033
Dužnici	13.264	9.690	7.618	8.117
Blagajna	94	36	37	18
Efeki	5.088	5.081	5.071	5.071
Zalihe	10.193	15.366	10.062	3.829
Pasiva				
Glavnica	4.500	4.500	4.500	4.500
Reserve	6.642	6.628	2.556	2.506
Rezerva valorizacije	1.718	1.718	—	—
Fond amortizacije	1.258	1.185	—	—
Poverioci	20.342	22.496	15.467	9.783
Akcepti	3.500	3.000	3.000	3.000
Dobitak	285	282	25	6
Ukupan bilans	38.548	40.082	25.832	20.069

Kako vidimo ukupna bilanca nešto je manja od one koncem 1928. godine. Investicije su manje iskazane za 600 hiljada. Zalihe robe su sa preko 5 miliona dinara manje a dužnici su za 3.5 miliona dinara veći. Tu moramo tražiti uzrok smanjenju bilance za 1.5 milion. Smanjenje zalihe robe i porast dužnika morali bi tumačiti, da je prodaja brašna bila bolja, samo da je veći dio te veće prodaje vršen na kredit. Ili tako smanjenje robe moglo bi se pripisati i činjenici da zu zalihe sirovina pšenice manje jer su obzirom na lošu konjunkturu činjene manje nabavke (treba voditi računa o razlici u ceni). Isto tako povećanje dužnika moglo bi se tumačiti kao pogoršanje kreditnih prilika.

U pasivi imamo samo smanjenje dužnika za 2 miliona dinara. Interesantno je da kamate iskazuju dobitak od 7 hiljada dinara iako poduzeće duguje 20 miliona dinara a ima potraživanja i to radi robe od 13 miliona dinara, to znači da je dug iz poslednjih meseca poslovne godine.

Članovi ravnateljstva su g. g.: Pretsednik: Dr. Vjekoslav Hengl; Potpredsednik: Milivoj Crnadak, glavni ravnatelj Prve hrvatske štedionice u Zagrebu; Leo Kronfeld; Franjo Latković, zamenik glavnog ravnatelja Prve hrvatske štedionice u Zagrebu u m.; Antun Unfogl, upravitelj podružnice Prve hrvatske štedionice u Osijeku u m.; Filip Spitzer, veletrgovac; Mavro Axelrad, glavni ravnatelj „Narodna” mlinске i gospodarstvene industrije d. d. u Zagrebu; a Nadzornog odbora: Dragutin Herrman; Dr. Vladimir Fišer, lekar; Lujo Vice, zamenik upravitelja podružnice Prve hrv. štedionice u Osijeku; Antun Leitner, ravnatelj Zagrebačkog parnog mlina d. d. u Zagrebu.

EKSPORTNO I IMPORTNO DIONIČARSKO DRUŠTVO — ZAGREB.

Akcionarska forma nije podesna za poduzeća koja se isključivo ili pretežno bave trgovinom. Za to u toj grani privredne delatnosti nailazimo na najmanje akcionarskih društava. Dok u novčarstvu akcionarski tip danas ima apsolutnu suprematiju isto tako i u saobračajnim ustanovama ukoliko nisu etatizirane, dok u industriji a pogotovu u krupnoj sve više i više dominira akcionarski tip, u trgovini akcionarska društva igraju jednu podređenu ulogu.

Kaže se da akcionarska društva nisu pogodna za trgovačka poduzeća jer se u trgovini moraju dalekosežne odluke stvarati u najkraćem roku vremena, mnogo puta i sa telefonskim aparatom; a takove brze odluke teško da se donesaju u akcionarskim društvima, jer su ipak donekle birokratizirana. Trgovina ne može čekati za sklapanje izvesnih poslova sednice upravnog odbora, a teško je opet nameštenicima dati tolike ovlasti pa bili oni i generalni direktori da mogu i bez saslušavanja uprave zaključiti poslove koji mogu doneti znatan profit

ali i ugroziti opstanak poduzeća. Jedino su pokazala uspeha ona trgovačka poduzeća akcionarskog tipa u kojima je u osobi generalnog direktora u znatnoj meri koncentrisan i kapital poduzeća.

Da je kod trgovačkih poduzeća akcionarski tip tako malo zastupljen, uzrok leži u tome, što su sva trgovačka poduzeća mnogo više izložena naglim promenama konjunktura i poslovne situacije nego što je to kod industrije, saobraćaja ili novčarstva. Pored toga kod trgovačkih poduzeća nisu potrebne veće investicije i preovladava obrtni kapital. A akcionarska forma preovladava upravo kod onih poduzeća, gde su potrebne velike investicije kako je to kod industrije i saobraćaja ili gde je potreban jak vlastiti kapital da publici uliva poverenje. Poznata je stvar da i slabiji novčani zavodi akcionarskog tipa imaju daleko više uložaka nego prvoklasne privatne bankovne kuće.

Kod nas pred kraj rata a pogotovu odmah po svršetku rata i za inflacije bio je osnovan veći broj trgovačkih poduzeća akcionarskog tipa. Međutim pretežni deo tih novo-osnovanih trgovačkih akcionarskih društava bio je primoran da obustavi rad. Deflaciona kriza decimirala je takova društva i danas je njihov broj sveden na minimum.

Među trgovačka poduzeća akcionarskog tipa koja ne samo da su se održala nego koja igraju i vidnu ulogu u našoj trgovini, spada u prvom redu Eksportno i importno d. d. u Zagrebu.

Osnovana je 1918. god. malo pre sloma Austro-Ugarske Osnivači su bili naši vodeći novčani zavodi Zagreba i Ljubljane. Do rata gotovo čitava trgovina kolonijalnom robom bila je u rukama nama stranog elementa. Trst i Rijeka dotično Beč i Pešta dominirali su trgovinom kolonijalne robe. Kako je već početkom 1918. bilo jasno kako će da se svrši svetski rat, neki dalekovidni privrednici došli su na ideju da treba odmah poduzeti sve korake, kako bi se emancipirale od tutorstva Beča i Pešte. Upravo u to doba vidimo osnivanje velikih akcionarskih društava za trgovinu željezom, medikamentima i kolonijalnom robom, dakle u artiklima, u kojima je do onda dominirao tuđi element.

Tako je osnovano i Eksportno i importno d. d. Ono je imalo za zadaću da organizira izvoz nekih naših specijalnih artikala kao i da uspostavi izravne veze sa jakim trgovačkim centrima inozemstva, kako potrebnu kolonijalnu robu ne bi povlačili posredovanjem raznih posrednika nego ju izravno nabavljali od velikih svetskih firmi.

I danas kod Eksportnog i importnog društva dominantan je uticaj novčanih zavoda. Od 1918., od kada je osnovano ovo poduzeće, nastale su neke promene u pogledu angažmana novčanih zavoda. Danas su tu interesirani Prva hrvatska štedionica i Hrvatska sveopća kreditna banka iz Zagreba te Ljubljanska kreditna banka iz Ljubljane.

Pored izravnog uvoza kolonijalne robe, Eksportno i importno društvo organiziralo je izravan izvoz nekih naših specijaliteta o čijem plasiranju niko ranije nije vodio računa. Exportno i importno društvo ima danas u svojim rukama pretežni dio našeg izvoza buhača, suhih višanja, kudelje te raznog lekovitog bilja.

Iz bilance Eksportnog i importnog društva ne vidi se u punoj meri značenje i rad ovog trgovačkog poduzeća. U prvom redu radi toga, jer su poverioci i dužnici bilancirani per saldo „kao poslovni prijatelji“. A upravo kod trgovačkih društava ta pozicija bilance igra najveću ulogu. Kod trgovačkih poduzeća investicije su obično minimalne a u koliko rade kolonijalnom robom niti zalihe nisu tako znatne. Iz inozemstva povučena roba obično se odmah dostavlja trgovcima tako da veća skladišta nisu ni potrebna. Sasvim je drugo skladište robe kod jedne manufakturne, a drugo kod kolonijalne radnje.

Može jedno takovo trgovačko poduzeće imati dužnika i za 50 miliona dinara a sa druge strane poverioce i to u prvom redu za povučenu robu i za 49 miliona, u njenoj bilanci saldo poslovnih prijatelja iznosiće samo 1 milion.

Bilanca Eksportnog i importnog društva za 4 poslednje godine pruža sledeću sliku:

Aktiva	1929	1928	1927	1926
Blagajna	302	420	308	399
Efekti	193	168	158	236
Roba	3.174	4.529	5.402	6.541
Nekretnine	2.173	2.195	2.217	2.240
Pasiva				
Dionička glavnica	3.000	3.000	3.000	3.000
Reserve	1.250	1.250	1.250	1.250
Saldo duž.-verovnika	1.354	2.980	3.764	5.097
Dobitak	184	29	18	13
Ukupna bilanca	5.843	7.314	8.087	9.417

Zalihe su robe nešto manje nego što su bile ranije. Kako poduzeće radi u punom opsegu to smanjenje zalihe robe znači da je postignuta bolja organizacija i da se nabavljena roba odmah i dalje ekspedira interesentima. A kod trgovine glavni je princip što brža cirkulacija.

Poslovni je uspeh prošle godine vanredno povoljan. Dok se je poslednjih godina dobitak kretao oko 20 hiljada dinara godišnje, prošle godine dobitak iznosi 184 hiljade. To je omogućilo isplatu dividende od 5%. A koliko smo informirani, poslovi se ove godine razvijaju vanredno povoljno tako da će poslovni uspeh biti još veći nego prošle godine.

Na čelu poduzeća stoji generalni direktor Milan Milić, koji igra jednu vodeću ulogu u zagrebačkoj privredi. Potpredsednik je berze, trgovačko-obrtničke komore te Saveza trgovaca.

Ravnateljstvo je sastavljeno iz g. g.: Pretsednik Dr. Stjepan Srkulj, načelnik slobod. kralj. grada Zagreba; Potpredsednik: Josip Kostial pl. Živanović, glavni ravnatelj Hrvatske sveopće kreditne banke, Zagreb, u m.; Ernest Grünwald, veletrgovac; Franjo Latković, glavni ravnatelj Prve hrvatske štedionice, Zagreb, u m.; Milan Milić, glavni ravnatelj, Zagreb; Alois Tykač, glavni ravnatelj Ljubljanske kreditne banke, Ljubljana; a Nadzorni odbor: Viktor Badalić, tajnik Hrvatske sveopće kreditne banke, Zagreb; Dragutin Batušić, upravnik filijale Narodne banke Kraljevine Jugoslavije, Zagreb; Artur Manč, ravnatelj Prve hrvatske štedionice, Zagreb; Rikard Schwinger, ravnatelj Ljubljanske kreditne banke, Ljubljana.

PODRINSKA ZEMLJORADNIČKA BANKA — LOZNICA

Podrinska zemljoradnička banka u Loznici osnovana je u 1923. godini sa glavnicom od 3 miliona dinara, podeljena na 30.000 komada akcija à 100 dinara nominalne vrednosti, koja je prilikom osnivanja potpuno uplaćena.

Da se radi ovde o jednom manjem provinciskom zavodu, dobro fundiranom i u konsolidovanim prilikama, o zavodu sa stalnom klijentelom i odgovarajućem delokrugu dokazuje činjenica, da je isplatila banka u toku svog dosadašnjeg rada, naime od 1924. do 1929. godine svojim akcionarima na ime dividende: 12, 15, 15, 15, 10 i za 1929. godinu 15%.

Poslovi bančini razvijali bi se i dalje mirno i povoljno, bez većih perturbacija, da nije privredna depresija poslednjih godina zatražila i u Loznici svoje žrtve.

Posledice ove krize osetila je čitava Loznica, i u svome izveštaju za 1929. godinu uprava bančina podvlači, da su neprilike i neprijatnosti osećale banke, a pre svega trgovci i zanatlije. Napominje se, da je kriza toliko bila zaoštrena, da su privrednicima iz Loznice, koji su u ono vreme odseli u hotelima u Beogradu, tražili hotelijeri da plate prenočište unapred, i to jedino iz razloga, što su Lozničani.

Prve već znakove krize primećujemo već u 1927. godini, kad se pojavi u računu gubitka i dobitka Podrinske zemljoradničke banke pozicija „nenaplaćena potraživanja“. Ako pogledamo niže izloženu tablicu upoređenja glavnih bančinih pozicija za poslednje tri godine, onda vidimo, da je u 1927. godini otpisano 70 hiljada dinara nenaplaćenog potraživanja. U 1928. godini kriza se pooštava i ova je pozicija porasla na 391 hiljadu dinara, a u

1929. godini opet je smanjena za 200 hiljada na 191.000 dinara. Prema tome otpisano je poslednjih godina 660 hiljada dinara odnosno 22% glavnice. To je ogromna cifra, ali nam ona pokazuje, da je uprava bančina stvorila veoma pravilnu odluku, da na radikalnan način izleči oboleli deo svoje aktive, a da održi status banke na zdravoj osnovi. U 1928. i 1929. godini vidimo u računima gubitka i dobitka još i drugu novu poziciju, naime naplaćena potraživanja, na kojoj su proknjiženi iznosi, koji su već ranije bili otpisani kao dubiozni. U 1928. godini iznose 32 hiljade, a u poslednjoj već 97.000 hiljada, dakle ukupno 130.000, za koliko su gubitci na potraživanjima smanjeni i koji predstavljaju u narednoj godini čist dobitak; to dokazuje da je banka odista otpisala sve, što je bilo i najmanje sumnjivo.

Osim opšte privredne depresije, koja je obuhvatila čitav onaj kraj, Podrinska zemljoradnička banka je imala još i veoma teških i ozbiljnih neprilika. Neprilika potpuno lokalnog karaktera, koje su bile toliko žeste i kobne, da su stavljale u pitanje i sam opstanak bančin. Bio je to jedan od najtežih udara, koje može jedan novčani zavod da pretrpi, i koji je, po čitavom svom razvoju, gotovo jedinstven u istoriji našega bankarstva.

Banka je morala da ima u Loznici veliki broj neprijatelja; prilikom trgovačkih padova, pala su pod stečaj i dva člana njezinog upravnog odbora, koji su smatrani među prvima po bogatstvu u Loznici. Uprava podvlači, da tom prilikom nije pretrpela nikakve štete, jer su njezina potraživanja bila potpuno obezbeđena. Ali tom prilikom stvorena je u Loznici jedna žestoka kampanja protivu zavoda, i pronele su se vesti, sudbonosne po svaku banku, na ime, da je banka u opasnosti i pred samim stečajem. Operisalo se između ostalog i čuvenom metodom paškvila, upućenim bankarskim vezama u Beogradu, pa čak i državnim vlastima.

Ali kako je ona bila postavljena na zdravoj osnovi, bila je u mogućnosti, da svakom ulagaču, koji se javio, isplati svoj ulog odmah i bez otkaza. Tada je Podrinska zemljoradnička banka isplatila u toku od deset dana preko jednog miliona dinara! Preko 50%! Time je banka doprinela dokaz, da je zdrava; poverenje ulagača je postepeno vraćeno i krajem 1929. godine iskazani su ulozi na štednju sa 2.03 miliona dinara.

Međutim, banka je pretrpela i jedan drugi, veoma težak udar, koji dokazuje kakve nemoguće prilike vladaju na našem efektivnom tržištu.

Jedan od članova bančine uprave, palih pod stečaj, imao je u Beogradu založenih 1000 komada akcija Podrinske zemljoradničke banke, u nominalnoj vrednosti od 100.000 dinara, i koje su na beogradskoj berzi bile prodane za nemoguću cenu od **13 dinara po komadu**, i ako su inače obično plaćane preko nominalne vrednosti.

Ništa lepše ne karikira naše efektivno tržište, nego mesto u godišnjem izveštaju bančinom, u kome poziva uprava bančina nepoznatog kupca svojih akcija, koje je **kupio po 13 dinara komad**, da podigne na bančinoj blagajni dividendu za 1929. godinu, kupon br. 6 od **15 dinara po akciji**.

Da se je zavod u prkos svega u toku poslednjih godina povoljno razvijao, potvrđuju i glavne bilansne pozicije koje u 1927., 1928. i 1929. godini pružaju sledeću sliku:

Završni računi.

Aktiva	1927.	1928.	1929.
	u hiljadama dinara		
Gotovina	223	119	241
Menice	5.522	5.612	4.731
Dužnici	1.209	1.379	1.747
Nameštaj posle otpisa	55	49	62
Vrednost rezervnog fonda	481	588	899
Kaucije	130	140	140
Ostave	1	165	345

Supergarancije	1.240	1.372	1.500
Pokriće po tek. rač.	1.060	1.830	1.971
Pasiva			
Glavnica	3.000	3.000	3.000
Rez. fond	453	523	649
Pensionir. fond	22	26	32
Ulozi na štednju	2.036	2.283	2.028
Poverioci	628	687	650
Reeskont	698	747	750
Prenosna kamata	136	134	94
Polagači kaucija, ostava, supergarancija i pokr. po tek. računu	2.432	3.507	3.956
Tantieme	70	46	70
Dividenda	450	300	450
Zbir pasive	9.930	11.257	11.639

Račun gubitka i dobitka.

Rashodi			
Kamata	331	385	353
Porezi i prirezi	231	261	144
Trošak	99	97	102
Nenaplaćena potraživanja	70	391	198
Plate i stanarina	162	162	164
Postignuta dobit	585	390	584
Prihodi			
Kamata	798	982	917
Provizije	688	678	543
Naplaćena potraživanja	—	32	97
Zbir prihoda	1.486	1.693	1.558

Vidi se da Podrinska zemljoradnička banka posvećuje najveću pažnju eskontu menica; u poslednjoj godini ova je pozicija opala za 900 hiljada dinara na 4.73 miliona, jer je uprava pri određivanju kredita, radi privredne krize i već spomenutih događaja bila prinuđena, da postupa mnogo rigoroznije no ranije. Tome naprotiv porasli su dužnici po tekućim računima, za 500 hiljada u toku poslednjih triju godina.

Sopstvena su sredstva u stalnom porastu, radi povećavanja bančnih fondova; u 1927 godini ona iznose 3.47 miliona a u 1929. godini 3.68 miliona, pošto su povećani rezervni fondovi za preko 200 hiljada dinara. Ulozi na štednju su opali za oko 250.000 dinara na 2.03 miliona; ali su oni stvarno morali biti u stalnom porastu, pošto je banka, kako je poznato, isplatila u doba krize preko jednog miliona. Poverioci su prema 1928. u opadanju, a reeskont je ostao skoro nepromenjen; to daje veoma povoljnu sliku, ako uzimamo u obzir burnu godinu, kroz koju je zavod morao proći.

U računu gubitka i dobitka vidimo opadanje pasivne kamate, što je u vezi sa smanjenjem stranih sredstava; smanjena su dalje i porezi, dok su troškovi i plate ostali nepromenjeni. Prihodi bančini po kamatama su prema 1927. u porastu, a prema 1928. u malome padu, zbog smanjenja volumena poslova. Postignuta dobit (584.000) je uprkos teške krize jednaka onoj iz 1927. godine, a za 194.000 veća no u 1928. godini (od toga otpada 97 hiljada na naplaćena a u ranijim godinama otpisana potraživanja) što dozvoljava isplatu od 15% dividende.

Iz svega dosada izloženog izlazi, da je banka zbilja dobrovođena i čvrsto fundirana: koji bi zavod inače mogao da pokazuje ovako povoljne završne račune za godinu u kojoj je pretrpeo najveću krizu poverenja, za godinu u kojoj je u toku od 10 dana isplatio skoro 50% svojih uložaka i u kojoj su prodane njegove akcije po 13 dinara a koji uprkos svemu tome plaća 15 dinara dividende na akciju?

Mi upravi Podrinske zemljoradničke banke čestitamo na pobedi u 1929. godini.